

Schoolvoorbeeld

 Elsbeth Grievink

Door een vakkundige transformatie kan vakschool Nimeto, in Utrecht, weer jaren vooruit met zijn schoolgebouw. De bijzondere aanpak biedt inspiratie voor de vijfduizend naoorlogse schoolgebouwen in Nederland die ook een update kunnen gebruiken.

Leerlingen van de opleiding Nimeto kunnen in de grote, open ruimtes van het schoolgebouw van elkaar zien wat ze maken.

Jongens en meiden staan kletsend in de rij voor een saucijzenbroodje of een smoothie. Anderen zitten samen aan lange, houten tafels koffie te drinken. Sommigen hebben hun laptops open en werken wat. Vanuit het restaurant hebben ze uitzicht op een centrale werkplaats, waar medeleerlingen in de weer zijn met camera's en microfoons en een groot, kleurrijk decorstuk.

Wie verder het gebouw in wandelt, komt erachter wat voor school dit eigenlijk is. Direct aan de looproute liggen grote, open ruimtes, waar leerlingen aan het werk zijn.

Ze zijn druk bezig met repen stof, paspoppen en props. Zitten met elkaar te vergaderen. Hebben een beeldhouwwerk voor hun neus, dat ze aan het restaureren zijn. Of ze zijn in opperste concentratie stukken raamkozijn aan het lakken.

'Slopen en een nieuwe school neerzetten is verspilling van energie, totaal niet duurzaam'

Kruisbestuiving

Welkom op Nimeto, een mbo-vakschool waar jongeren worden opgeleid tot creatieve ruimtemakers. Het schoolgebouw, op de grens van Utrecht en De Bilt, ontving in de afgelopen jaren een radicale transformatie,

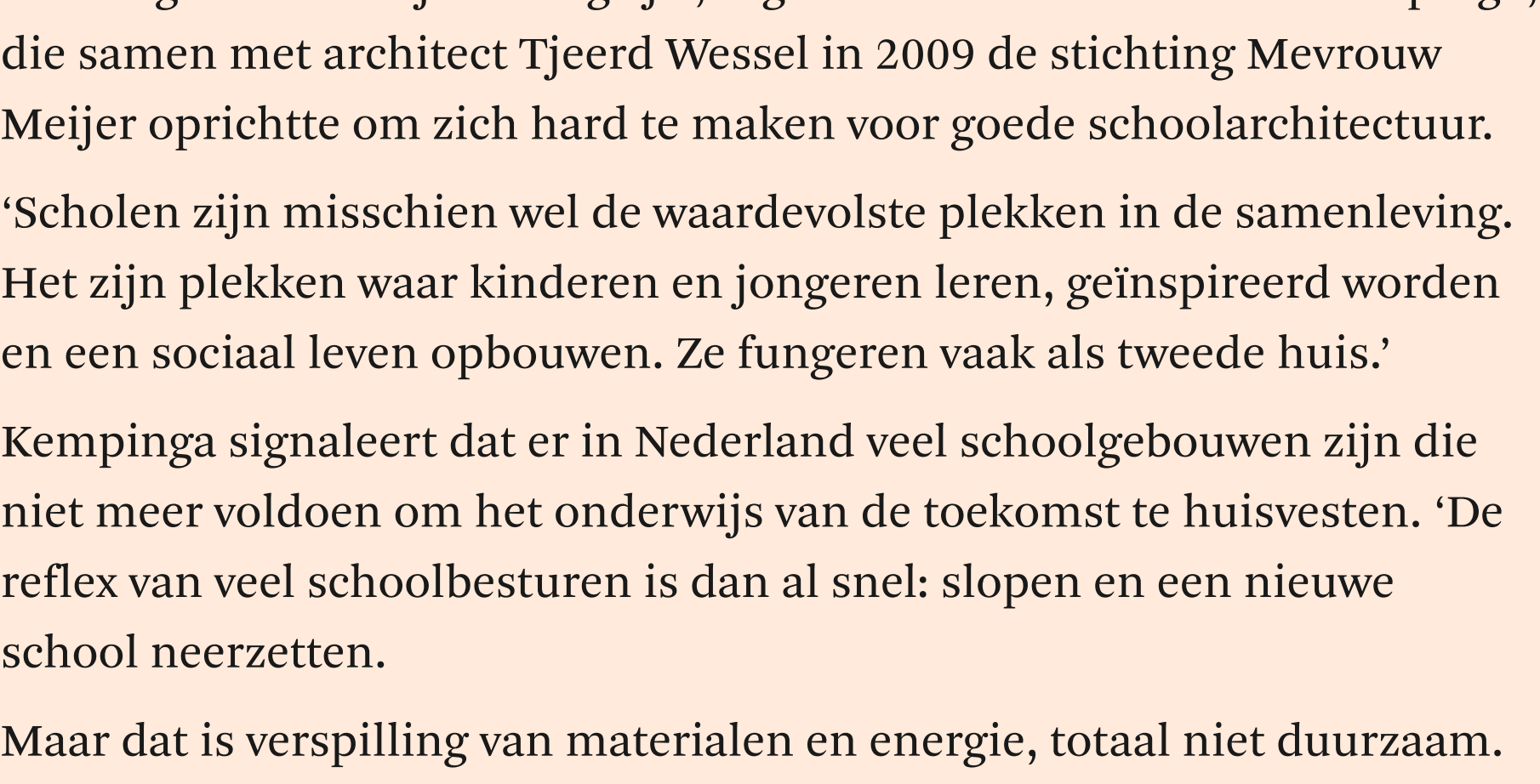
naar ontwerp van de jonge architect Maarten van Kesteren, die het oude gebouw opende en veranderde in één grote, levendige werkplaats.

'Toen ik hier voor het eerst kwam, vond ik al die ambachten onder één dak inspirerend', zegt Van Kesteren, tijdens een rondleiding door de school. 'Die wilde ik laten zien. Met mijn ontwerp heb ik vooral veel weggehaald en opengemaakt.'

Nu kan een leerling Stand- en Decorbouwen zien wat er bij Schilderen gebeurt en vice versa. Zo hoop ik dat er kruisbestuiving ontstaat.'

De reden dat het schoolgebouw een verbouwing nodig had, is meerledig. Het oude gebouw voldeed niet meer aan de huidige onderwijsvisie. Bovendien kampte de school, door de groei van het aantal leerlingen, met ruimtegebrek.

En hoewel het oude gebouw weliswaar veel schoonheid en sfeer had, was het door de jaren heen, door allerlei ad-hoc-ingrepen, wat verrommeld. Het bestuur van de school heeft sloop en nieuwbouw overwogen. Maar door tussenkomst van de stichting Mevrouw Meijer besloot het anders.

De binnentuin is ontworpen als groen hart voor zowel Nimeto-studenten en -docenten als de hele buurt.

Een tweede huis

'Schoolgebouwen zijn belangrijk', zegt kunsthistoricus Wilma Kempinga, die samen met architect Tjeerd Wessel in 2009 de stichting Mevrouw Meijer oprichtte om zich hard te maken voor goede schoolarchitectuur.

'Scholen zijn misschien wel de waardevolste plekken in de samenleving. Het zijn plekken waar kinderen en jongeren leren, geïnspireerd worden en een sociaal leven opbouwen. Ze fungeren vaak als tweede huis.'

Kempinga signaleert dat er in Nederland veel schoolgebouwen zijn die niet meer voldoen om het onderwijs van de toekomst te huisvesten. 'De reflex van veel schoolbesturen is dan al snel: slopen en een nieuwe school neerzetten.'

Maar dat is verspilling van materialen en energie, totaal niet duurzaam. Bovendien gaat er veel sfeer en kwaliteit verloren als je al de oude scholen zomaar sloopt.'

Mevrouw Meijer geeft die schoolbesturen een alternatief. Samen met het bestuur dat bij hen aanklopt, brengen ze de bestaande situatie van de school in kaart en zetten ze de gebouwkenmerken en de onderwijsseisen op een rijtje.

Vervolgens selecteert Mevrouw Meijer drie architecten, die alle drie een voorstel doen voor renovatie of transformatie van het bestaande gebouw, waar het bestuur over na kan denken. Ondertussen wordt berekend wat de kosten van die transformatiemogelijkheden zijn.

Op basis daarvan kan de school een beslissing nemen. 'En meestal', zegt Kempinga, 'blijkt dan dat renovatie vele malen aantrekkelijker is dan sloop en nieuwbouw.'

De scholen die Mevrouw Meijer sinds 2009 hielp bij de renovatie of transformatie van hun schoolgebouw, lopen uiteen van basisscholen tot middelbare en praktijkscholen.

Wat ze gemeen hebben, is dat de gebouwen vaak in de periode tussen 1950 en 1970 zijn gebouwd, volgens hetzelfde systeem. Ze hebben vaak min of meer dezelfde plattegrond en dezelfde constructie en ze bestaan vaak uit dezelfde materialen. Dat maakt ze extra interessant voor renovatie.

Architect Maarten van Kesteren veranderde het bestaande Nimetogebouw in één grote werkplaats.

Uitzicht over het park

Neem basisschool De Molenwiek Dalton, in de Haarlemse wijk Schalkwijk, waarvan het bestuur bij Mevrouw Meijer aanklopte. De constructie van het gebouw uit 1975 was nog prima, alleen wenste de school een duidelijker gezicht aan de straatzijde en een betere relatie met het naastliggende park.

Op uitnodiging van Mevrouw Meijer bogen drie bureaus zich over een oplossing, waarna KorthTielens de opdracht kreeg zijn plan te realiseren. Het architectenbureau gaf het schoolgebouw een extra verdieping, met uitzicht over het park. Daarbij liet het zich inspireren door een schets van de architect van het oorspronkelijke gebouw, Wiek Röling. Hierdoor voelt het gebouw nieuw, maar toch vertrouwd.

De school werd landelijk genomineerd voor Schoolgebouw van het Jaar 2019 en voor de Dutch Design Award 2020 en, belangrijker, het gebouw kan weer jaren mee.

Dat geldt ook voor twee schoolgebouwen in Delft die jaren leegstonden, maar met de hulp van Mevrouw Meijer en een slim ontwerp van architectenbureau Studio Huijgens een nieuw leven kregen als huisvesting voor praktijkschool Pro Grotius.

'Dat kan dus ook', zegt Kempinga, 'dat wij een school helpen met nieuwe huisvesting in een ander, verouderd schoolgebouw.' De vragen waarmee scholen bij hen aankloppen, lopen uiteen. 'Je ziet scholen die kampen met ruimtegebrek, zoals Nimeto, maar het komt ook voor dat een school juist moet krimpen.'

De opgave in Nederland is groot. In ons land staan duizenden schoolgebouwen, waarvan er vijfduizend gebouwd zijn voor het jaar 2000.

Kempinga: 'Na veertig jaar moet er iets gebeuren met een schoolgebouw. Wij willen schoolbesturen en gemeenten ervan overtuigen dat behoud en aanpassing de beste en meest duurzame keuze is.'

Basisschool De Molenwiek Dalton, in Haarlem, kreeg een extra verdieping.

Aanwinst voor de buurt

Voor Maarten van Kesteren was het een grote verrassing dat hij benaderd werd om mee te denken over Nimeto, laat staan dat hij zijn plan mocht realiseren. 'Ik was net een paar jaar afgestudeerd, toen Mevrouw Meijer me benaderde voor de transformatie van Nimeto. Dat is een gouden kans, natuurlijk.'

Mevrouw Meijer selecteert alleen bureaus die nog nooit eerder een school hebben ontworpen. 'De scholenmarkt wordt gedomineerd door een handjevol architectenbureaus. Dat is zonde, want daarmee blijft veel ontwerpkraacht onbenut.'

En er is zoveel jong talent in ons land, dat scherp en fris is. Door hun de kans te geven om vroeg in hun carrière een school te transformeren, maken we de vijver van mensen met kennis en ervaring groter.'

Naast Van Kesteren werden de architectenbureaus Bureau SLA en Architectuur Maken uitgenodigd om een voorstel te doen voor Nimeto.

Dat ging anders dan de bureaus gewend zijn wat prijsvragen, aanbestedingen en tenders betreft, waarbij partijen onderling geen schetsen van elkaar te zien krijgen. 'Wij hebben het juist heel transparant gehouden', vertelt Henk Vermeulen, voorzitter van het college van bestuur van Nimeto.

'De bureaus waren bij elkaars presentaties en reageerden op elkaar. Dat leverde levendige gesprekken op en bracht iedereen nieuwe inzichten en inspiratie. Daardoor werden alle plannen beter, en kwam uiteindelijk het beste plan bovendrijven.'

Dat was het plan van Van Kesteren, die voorstelde om de twee gebouwdelen via een colonnade met een nieuwe luchtbrug te verbinden, en een open gebouw te maken met zo min mogelijk scheidingen tussen de opleidingen.

Ook met de groene binnentuin, op de plek waar voorheen een stenige parkeerplaats zat, scoorde hij punten bij de jury, die zowel uit professionals als leerlingen bestond. Deze binnentuin was ontworpen als groen hart voor zowel Nimetostudenten en -docenten als de hele buurt.

'Dat is het echt geworden', zegt Vermeulen. 'Op doordeweekse dagen zie je vooral studenten lekker buiten onder de bomen zitten in hun pauze. In de weekends maken bureaus er gebruik van, en worden er zelfs buurtfeestjes gegeven.'

In Delft werden twee leegstaande panden omgetoverd tot een vestiging van praktijkschool Pro Grotius.

Flexibiliteit

Het ruimtegebrek wist Van Kesteren op te lossen door op zes plaatsen in het gebouw vloerdelen weg te halen en daarmee daglicht in de kelder te brengen, waardoor deze nu ook in gebruik is als les- en werkruimte.

Hij koos ervoor het gebouw te laten spreken: de expressie zit vooral in de constructie, niet in een te aanwezige vormgeving. 'Dat heb ik bewust gedaan, omdat ik wist dat het als vanzelf een bonte boel zou gaan worden', vertelt hij, omringd door kleurig uitgedoste paspoppen, in de ruimte waar het vak etaleren wordt gegeven.

'Ik wilde dat het gebouw een canvas zou zijn dat de leerlingen mogen inkleuren.'

Vijf jaar werkte Van Kesteren aan het project, nu is het af. Het Nimetogebouw heeft niet alleen een nieuw leven gekregen, het is ook klaar voor een toekomst die niet in beton gegoten is. 'Onderwijs verandert continu', zegt Vermeulen.

'Daar horen gebouwen bij die kunnen meebewegen. Maarten heeft voor ons een ontwerp gemaakt dat ons die flexibiliteit geeft. Dat maakt dat we écht vooruit kunnen. Bovendien hebben we, door niet voor nieuwbouw maar voor transformatie te gaan, de unieke sfeer van onze school kunnen behouden. Die is niet te vervangen en onbetaalbaar.'

Foto's:

Gerrit Spruijt, MWA / Hart Nibbrig

Dit artikel is gemaakt door de redactie van FD Persoonlijk. Lees al onze verhalen op fd.nl/persoonlijk.